

K. MARKSO MOKSLAS — MŪSŲ DARBO PAGRINDAS

(Respublikinės filosofų mokslinės konferencijos apžvalga)

Pažymint dialektinės materialistinės metodologijos pagrindų kūrėjo Karlo Markso gimimo 150-ąsias metines, Vilniaus Valstybiniame V. Kapusko universitete 1968 metų gegužės 24 ir 25 d. įvyko Respublikinė filosofų mokslinė konferencija. Ją surengė Lietuvos TSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija ir Universiteto Filosofijos katedra. Konferencijos dalyviai iš klausė 19 pranešimų. Pranešimai buvo labai įvairūs tiek savo problematika (pažinimo teorijos, bendrosios sociologijos, filosofijos istorijos, estetikos klausimai), tiek ir moksliniu lygiu. Konferencijos darbe ryškiai jautėsi respublikoje plečiamų ir intensyvinamų filosofinių tyrimų pagrindinės tendencijos: tolesnis marksistinės metodologijos plėtojimas ir praeities idėjinio palikimo tyrimas. Daugelio skaitytų pranešimų turinys buvo įdomus ir vertas ne tik specialistų, bet ir plačiosios visuomenės dėmesio.

Universiteto Filosofijos katedros vedėjas doc. E. Meškauskas padarė pranešimą apie K. Markso požiūrį į socialistinės revoliucijos turinį. Šis turinys yra pagrindinis šiuolaikinės ideologinės kovos objektas ir dėl to įvairiai interpretuojamas. Iš vienos pusės, kalbėjo pranešėjas, daugelis buržuazinių ir revizionistinių marksizmo kritikų dalyką vaizduoja taip, tarsi socialistinę revoliuciją K. Marksas supratęs utopiškai, t. y. kaip priemonę įgyvendinti iš anksto sugalvotam visuomeninės santvarkos modeliui. Iš kitos pusės, dabartiniai Kinijos kompartijos vadovai — maoistai, skambiom frazėm skelbdami savo „ištikimybę“ marksizmui-leninizmui, teorijoje iš tikro utopiškai supranta socialistinės revoliucijos turinį, o praktikoje „kultūrinės revoliucijos“ vardu vykdo giliausią tikrovės žalojimą. Be to, ir mūsų šalyje yra žmonių, kurie, nepakankamai įsisavinę marksistinę metodologiją, socializmo bei komunizmo sąvokoms suteikia utopinį atspalvį ir laiko juos idealiais modeliais, prie kurių reikia pritaikyti tikrovę. Toks požiūris riboja masių iniciatyvą ir kūrybiškumą. Todėl šiandien būtina naujai argumentuoti marksistinį šio klausimo sprendimą.

Pranešėjas pažymėjo, kad K. Marksas, kurdamas materialistinę socialistinės revoliucijos koncepciją, daug dėmesio ir pastangų skyrė utopinio socializmo kritikai. K. Marksas neneigė pastarojo nuopelnų, bet juos įžiūrėjo ne pozityvioje šio mokymo dalyje, o kritiniame kapitalizmo įvertinime. Mokslinio komunizmo pradininkas atmetė svarbiausią socialistų-utopistų principą: projektuoti tobulą visuomenę. Tokias utopiškas, idealistines socializmo teorijas jis vadino „sentimentaliomis“, „avigalviškomis“ (K. Marksas, F. Engelsas, Rinktiniai raštai, t. II, V., 1950, p. 407). Mokslinio socialistinės revoliucijos pateisinimo K. Marksas ieškojo gamybinių jėgų vystymosi poreikiuose. Kad kova dėl socializmo būtų sėkminga, K. Marksas laikė būtinu moksliskai įsisąmoninti vykstančių objektyvių procesų esmę ir, tuo remiantis, teisingai programuoti savo veiklą. Šiam tikslui jis drauge su F. Engelsu kūrė mokslinę komunizmo teoriją, savo veikaluose, ypač „Vokiečių ideologijoje“ ir „Komunistų partijos manifeste“, pabrėždamas, kad komunizmas yra ne pasaulio atnaujinimas pagal išgalvotus idealius principus, o pačioje tikrovėje vykstantis procesas, kurio esmė gali būti nusakyta vienu teiginiu: „privatinės nuosavybės panaikinimas“ (K. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. 3, М., 1955, стр. 34; K. Marksas, F. Engelsas, Rinktiniai raštai, t. I, V., 1949, p. 20).

Atskleisdamas marksistinės teorijos apie dvi komunistinės visuomenės fazes metodologinę-materialistinę prasmę, doc. E. Meškauskas pastebėjo, kad mokslinio komunizmo formavimosi pradžioje šios fazės dar neminimos, nors potekstėje jos glūdėjo, nes socialistinę revoliuciją K. Marksas iš pat pradžių traktavo kaip procesą, vadinasi, turinčią tam tikras pakopas-fazes. Apie jas K. Marksas kalba vėliau parašytoje „Gotoš programos kritikoje“, vėl atmesdamas salsvas frazes apie komunizmą ir pratęsdamas nuoseklų mokslinį socialistinės revoliucijos turinio aiškinimą.

Pranešėjas pabrėžė, kad ir V. Leninas savo darbuose („Valstybė ir revoliucija“, „Vaikiška „kairumo“ liga komunizme“, „Apie mokesčių maito produktais“ ir kt.) visiškai pritarė tokiam komunizmo interpretavimui, visur rėmėsi tais pačiais teoriniais principais, kaip ir K. Marksas, ir kovojo prieš mėginimus išsprauti istorinį procesą į siaurą schemą.

Toliau doc. E. Meškauskas pateikė dabartinių Kinijos kompartijos vadovų pozicijų metodologinių pagrindų kritiką. Maoistų veikloje, pažymėjo jis, socializmas iš tam tikros gamybinių jėgų vystymosi apsprętos ekonominės struktūros virto abstrakčiu idealu, kurio „įgyvendinimui“ galima esą paaukoti pusę žmonijos! Šios subjektyvistinės pastangos

įsprausti tikrovę į tam tikrus rėmus yra aiškiai neperspektyvios, nes jos nesutampa su objektyviu socialistinės revoliucijos turiniu.

Komunizmo statyba, pastebėjo doc. E. Meškauskas, yra visų pirma praktinė tikslinga veikla: tai mūsų visuomenės veiksmų mokslinis projektavimas ir to projekto vykdymas, kūrimas sąlygų, kurios leidžia išspręsti problemas, iškilusias klasinėje visuomenėje.

Doc. J. Repšys (VUU) savo pranešimą paskyrė kitam aktualiam daktarties klausimui — susvetimėjimo problemai ir K. Markso požiūriui į ją. Ta aplinkybė, kad susvetimėjimas, kaip filosofinė kategorija, „pilietines teises“ įgijo tik šio amžiaus penktojo dešimtmečio pradžioje, kalbėjo pranešėjas, sudarė iliuziją, jog tai yra nauja, tik XX amžiui būdinga filosofinė problema. Dėl to atsirado mėginimų „naujai“ interpretuoti marksizmą: vieni filosofai („iš kairės“) stengiasi „apsaugoti“ marksizmą nuo susvetimėjimo problemos kėlimo, manydami, kad ji yra tik buržuazinės filosofijos dalykas, kiti („iš dešinės“) — papildyti jį susvetimėjimo problematika. Pranešėjas parodė, kad tokios pastangos yra nepagrįstos, iškreipiančios tikrąją dalykų padėtį. Jis aiškino, kokią vietą susvetimėjimo problema užima K. Markso sociologinėje koncepcijoje.

Ši problema buvo intensyviai gvildinama dar ikimarksistinėje filosofijoje, pradedant XVIII a. prancūzų švietėjais, siekusiais humanizuoti visuomenę pagal abstrakčius etinius principus, ir baigiant egzistencializmo pirmtaku, danų filosofu S. Kjerkegoru, ieškojusiui išeities iš žmogaus buvimo daiktų vergu ypatingoje dvasinėje individo būsenoje, jo pasiryžime pačiam pasirinkti savo veiksmus. Tačiau tokie susvetimėjimo įveikimo būdai pasirodė esą iliuzoriški ir susvetimėjimo problema liko aktuali tiek gyvenime, tiek teorijoje. Todėl ir jaunas K. Marksas savo kūrybinį kelią pradėjo nuo šios problemos sprendimo („Ekonominiai-filosofiniai 1844 metų rankraščiai“).

Analizuodamas susvetimėjimo sąvokos turinį, doc. J. Repšys atkreipė dėmesį į tai, kad susvetimėjimą neteisinga tapatinti su žmogaus aktyvumo objektyvizacija ir tokiu būdu paversti jį amžinu žmonijos atributu. Susvetimėjimas yra ne kas kita, kaip „žmogaus padėties ir veiklos klasinėje visuomenėje apibūdinimas“. K. Marksas žmogaus susvetimėjimą siejo su privatinės nuosavybės, klasinės visuomenės, ypač kapitalizmo, susiformavimu, o jo įveikimą — su privatinės nuosavybės likvidavimu, darbininkų emancipacija ir kova už komunizmą. Tokiu būdu susvetimėjimo problemos sprendimas, kuris jaunojo K. Markso darbuose buvo dar abstraktaus pobūdžio, vėliau buvo konkretizuotas kaipo kapitalistinės tikrovės pertvarkymo uždavinys. Todėl subrendusio K. Markso atlikta

kapitalizmo ekonominės struktūros mokslinė analizė („Kapitalas“) ne-reiškė susvetimėjimo problemos dingimo, o atvirkščiai — K. Marksas čia moksliskai pagrindė jau anksčiau jo iškeltą susvetimėjimo likvidavimo būdą. Todėl visiškai nepagrįsti yra buržuazinių filosofų — „mark-sologų“ priekaištai subrendusiam K. Marksui, kad jis pamiršęs žmogų, jų tvirtinimai, kad žmogaus problematikos tyrinėjime daugiausia yra nuveikę egzistencialistai, personalistai, neofroidistai. Iš tikrųjų, kaip pažy-mėjo pranešėjas, šie filosofai tik aprašė įvairias susvetimėjimo apraiškas, ypač susvetimėjusio žmogaus sąmonę, bet jie neatskleidė šio fenomeno esmės ir priežasčių; todėl jų darbai įgyja mokslinę prasmę tiktai mark-sistinės susvetimėjimo koncepcijos šviesoje.

Filos. m. kand. **F. Šklarskaitė** (VVU) padarė pranešimą „Moters so-cialinės lygybės turinio klausimu“. Iškeldama moterų klausimo sudėtin-gumą ir opumą, kalbėjoja pažymėjo, kad marksizmo klasikai pirmieji atskleidė socialines moters užguitumo išnaudotojiškoje visuomenėje prie-žastis, tikrąjį moterų išsivadavimą siedami su kapitalistinės santvarkos likvidavimu, proletarine revoliucija ir komunistinės visuomenės sukūrimu.

Socializmas mūsų šalyje, „naujai įvertinęs moters orumą“, padaręs ją lygiateise su vyru visose socialinio gyvenimo srityse, tęsė pranešėja, kartu dėl nepakankamo gamybinių jėgų išsivystymo ir kitų faktorių dar neišlaisvino moters iš sunkaus namų ūkio ir ne visuomet sudaro gali-mybę atsižvelgti į moters organizmo ypatybes ir motinystės poreikius. Dėl to šiuo metu pasigirsta balsų, jog moteriai derėtų atsisakyti gamybi-nės veiklos ir grįžti į šeimą. Pranešėjos nuomone, tai būtų žingsnis atgal realaus moters išsivadavimo kelyje. Šiai savo nuomonei paremti ji pa-teikė tokius argumentus: moterų darbas gyvybiškai reikalingas visuo-menei, ir jų pasitraukimas iš gamybos padarytų didžiulių materialinių nuostolių. Toliau: jei moteris atsisakys dalyvauti gamybinėje veikloje, tai kam tuomet jai išsilavinimas, aukštasis mokslas, kvalifikacijos kėli-mas, kurių ji taip trokšta ir atkakliai siekia? Be to, dirbanti moteris dar-bo užmokesčio dėka tampa nepriklausoma, savarankiška šeimoje. Todėl vienintelė reali išeitis, siekiant visiško moters išsivadavimo, pabrėžė pranešėja, yra buities pertvarkymas komunistiniais pagrindais, „buities mechanizavimas ir suvisuomeninimas“.

Doc. **N. Solovjovas** (VVU) savo pranešime „K. Marksas apie šeimos santykių dialektinę esmę“ pažymėjo, kad šiandien dar daugelis žmonių skeptiškai žiūri į šeimą kaip mokslinio tyrimo objektą, nors jau nuo praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio vis labiau plėtojasi mokslas apie šį svarbų socialinės struktūros elementą, vis daugiau išleidžiama

knygų šeimos sociologijos klausimais. Kritikuodamas toje literatūroje dažnai pasitaikantį vienašališką — normatyvistinį ir subjektyvistinį — požiūrį į šeimos santykius, pranešėjas pabrėžė, jog K. Marksas padeda mums suprasti, kad šeimos poreikis nėra žmogaus grynai subjektyvaus noro produktas. K. Marksas savo teorijoje parodė šeimą esant organiškai susijusia su gamybos sistema, o tai duoda mums pagrindo žiūrėti į šią sudėtingą visuomenės „ląstelę“ kaip į „nenutrūkstamai dialektiškai kintančią“ ir tuo pačiu verčia rimtai tirti šeimos „mechanizmą“, jos vaidmenį bei paskirtį. Pranešėjas priminė, kad savo laiku mūsų paplitęs požiūris į šeimą kaip į kažką antraeilį, neesminį padarė (ir dar tebedaro) daug žalos tiek teorijoje, tiek praktikoje.

Daug vietos savo pranešime doc. N. Solovjovas skyrė šiuolaikinės šeimos santykių dialektikai, pasenusių tradicijų griuvimo ir naujų santykių tarp lyčių formavimosi problemai. Tokie socialiniai procesai, kaip industrializacija, urbanizacija, migracija, moterų ir jaunimo ekonominio savarankiškumo augimas, vienu moralinių vertybių pakeitimas kitomis, naujo pasaulinio karo pavojus, jo manymu, formuoja šiuolaikinės šeimos pavidalą ir keičia santykius tarp lyčių. Visas šių santykių puses, pabrėžė pranešėjas, — biologinę ir ūkinę-buitinę, teisinę ir moralinę, estetinę ir psichologinę — reikia kruopščiai tyrinėti, o ne spėlioti, kas jose vyksta.

Pranešėjas taip pat kalbėjo apie skyrybų problemą ir nepraradusias reikšmės K. Markso pažiūras šiuo klausimu, akcentavo dorovinio faktoriaus vaidmenį šeimos gyvenime.

Prof. I. Zaksas (KMI) ir E. Krakauskas (VVU) savo pranešimuose nagrinėjo K. Markso materialistinių ir ateistinių pažiūrų formavimąsi.

Prof. I. Zaksas atskleidė K. Markso pažiūrų į religiją imanentinę evoliuciją. Jis atkreipė dėmesį į tuos vidinius prieštaravimus, kurie buvo būdingi bręstančio K. Markso pasaulėžiūrai ir kurie, jam palapsniui susipažįstant su įvairiais šaltiniais bei istorija ir kritiškai į viską žiūrint, galų gale jį atvedė į mokslinį pasaulio, žmogaus ir pačios religijos supratimą.

Dar mokykliniame rašinyje „Jaunuolio samprotavimai, pasirenkant profesiją“ (1835) K. Marksas, apskritai laikydamasis religinių pozicijų, pabrėžė žmogiškojo orumo jausmą, kuris iškelia žmogų ir daro jį stiprų, o tai, be abejo, nesiderina su religijos ugdomu nusizeminimu ir savęs niekinimu. Toliau pranešėjas aiškino, kad savo daktaro disertacijoje (1839—1841) K. Marksas jau pasireiškė kaip ateistas, nors ir liko idealistu, pervertindamas religijos reikšmę visuomenės gyvenimui. Disertacijoje iškeltos mintys apie filosofijos ir religijos, proto ir tikėjimo priešingumą, tęsė

pranešėjas, buvo toliau vystomos K. Markso laiškuose ir straipsniuose, parašytuose 1842 m. Nutoldamas nuo jaunahegelininkų ir pereidamas į L. Fojerbacho ateizmą, kartu K. Marksas buvo nepatenkintas, kad L. Fojerbachas religijos kritikos tiesiogiai nesiejo su politikos ir valstybės kritika. Straipsnyje „Žydų klausimu“ (1843) K. Marksas atskleidė žemiškas religijos šaknis, parodydamas, kad tikrasis žydų klausimo pagrindas yra vertėiviškumu pagrįsta ekonominė santvarka, kuri ir sąlygoja religinę sąmonę. Svarbiausieji marksistinio ateizmo teiginiai, pranešėjo nuomone, yra suformuluoti K. Markso darbe „Dėl Hegelio teisės filosofijos kritikos. Įvadas“ (1843—1844). Čia K. Marksas padarė išvadą, kad religija yra istoriškai praeinančių susvetimėjusių visuomeninių santykių atspindys, kad religijos, kaip liaudies opijaus, kritika neatskiriama nuo minėtų visuomeninių santykių kritikos.

Kaip matome, K. Markso ateizmas esmingai skiriasi nuo ankstesniojo ateizmo formų, nes jis paremtas materialistiniais religijos bei visuomenės supratimo principais. Pastarųjų principų atsiradimą pilnai galima paaiškinti, turint galvoje ir objektyvias istorines sąlygas.

Į šią K. Markso sociologinių pažiūrų genezės pusę, mūsų filosofinėje literatūroje nepakankamai nušviestą, atkreipė dėmesį **E. Krakauskas** savo pranešime „Materialistinio visuomenės supratimo objektyvus sąlygotumas“. Jis parodė, kad materialistinio istorijos supratimo principus K. Marksas suformulavo, kruopščiai tirdamas kapitalistinius ekonominius santykius. Padaryti tokį atradimą didįjį mokslininką įgalino aukštas ekonominių visuomenės santykių išsivystymo kapitalizmo sąlygomis laipsnis, šių santykių „apsinuoginimas“, t. y. išsiskyrimas iš juos dengusio institucinio apvalkalo ir jų lemiamo vaidmens žmonių gyvenime ir istorijos raidoje išryškėjimas.

Konferencijos dalyviai susidomėję išklausė filos. m. kand. **B. Genzello** (VVU) pranešimą „Marksistinių idėjų atgarsiai lietuvių nacionalinio sąjūdžio veikėjų pažiūrose“.

K. Markso ir F. Engelso gyvenimo ir veiklos laikotarpiu Lietuvoje ir Lenkijoje vyko nacionalinio išsivadavimo judėjimas. Šis reiškinys buvo pastebėtas ir įvertintas marksizmo klasikų. Lietuvių nacionalinio judėjimo ideologai susidomėjo kai kuriomis marksistinėmis idėjomis ir pirmieji ėmė propaguoti jas Lietuvoje.

F. Engelsas, analizuodamas 1863 m. lietuvių ir lenkų sukilimo pasekmes, pažymėjo, kad nacionalinio išsivadavimo kova yra be galo svarbus uždavinys tautos gyvenime, lemiantis net socialinio išsivadavimo kovos galimumą. Straipsnyje „Už Lenkiją“ (1864) jis rašė: „Kol gyvybin-

ga tauta yra svetimšalio grobiko sukaustyta, ji neišvengiamai visas savo jėgas, visus savo siekimus, visą savo energiją nukreipia prieš išorinį priešą; ir, kol tokiu būdu jos vidaus gyvenimas tebėra paraližuotas, ji neįstengia kovoti už socialinį išsivadavimą." (K. Marksas, F. Engelsas, V. Leninas, Apie mokslinį komunizmą, V., 1966, p. 303—304).

Toliau pranešėjas aiškino, kodėl nacionalinio išsivadavimo ideologai ėmė skleisti marksizmo idėjas lietuvių inteligentų ir darbininkų tarpe. Jau romantikų sąjūdis Lietuvoje iškėlė mintį, kad dėl Lietuvos, kaip valstybės, sunykimo kalti „ponai“, t. y. feodalai; vadinasi, ši klasė negali būti tikrasis kovotojas už nacionalinę nepriklausomybę ir kultūrą. Kai kurie nacionalinio sąjūdžio teoretikai, ieškodami naujų, nesusikompromitavusių jėgų, kreipė savo žvilgsnius į liaudį, nes kito kelio išsivaduoti iš carinės Rusijos jungo, kaip darbininkų jėgų pagalba, vykdant socialistinius pertvarkymus, tuo metu jie nematė. Ši aplinkybė ir nulėmė tai, kad jau apie 1880 metus J. Šliupas, L. Janavičius, V. Dembskis, J. Mačys-Kėkštas ir kt. pirmieji iš lietuvių inteligentų buvo susipažinę su atskirais marksizmo klasikų veikalais, ypač su tais, kurie vienu ar kitu aspektu lietė nacionalines problemas. J. Šliupo ir J. Mačio-Kėkšto redaguojamuose laikraščiuose „Naujoji Gadynė“, „Apšvieta“ pirmą kartą lietuvių kalba buvo dėstomos kai kurios K. Markso ir F. Engelso mintys, dedami P. Lafargo ir G. Plechanovo straipsniai bei jų komentarai. Svarbu yra tai, kad marksizmo idėjas nacionalinio sąjūdžio ideologai bandė sieti su Lietuvos sąlygomis, darydami užuominas, kad lietuvių išsivadavimas turi būti betarpiškai susijęs su darbininkų judėjimu, nes visuomenės ateitis, jų manymu, priklausanti kaip tik šiai klasei.

Nors minėtieji nacionalinio judėjimo ideologai patys marksistais netapo, baigdamas pažymėjo B. Genzelis, objektyviai imant, jie nemaža padarė, skelbdami Lietuvoje marksistines idėjas ir ruošdami teorinę dirvą Lietuvos darbininkų klasės virtimui savarankišku politiniu veiksmu.

Doc. A. Griška (VVPI) savo pranešime „K. Marksas ir gamtos mokslai“, šalia kitko, plėtojo mintį, kad Markso domėjimasis gamtos mokslais nebuvo savitikslis, o priemonė išryškinti mokslinius naujos filosofijos pagrindus. Pvz., užsiiminėdamas matematika, K. Marksas, kaip pažymėjo pranešėjas, siekė „subjektyvia forma išreikšti objektyvią dialektiką“, parodyti, kaip sąvokos, sprendimai keičiasi, pereina vieni į kitus, virsta savo priešybėmis.

Doc. E. Karakozova (LŽŪA) nagrinėjo evoliucijos ir revoliucijos sąvokas bei jų sąveiką K. Markso veikaluose, aspirantas Z. Morkūnas (VVU) — poreikio sąvoką K. Markso 1844—1858 metų rankraščiuose,

filos. m. kand. **A. Šulus** (VVU) — K. Markso įnašą į pažinimo subjekto ir objekto problemos sprendimą.

Doc. **J. Barzdaitis** (VVU) savo pranešime „Bažnyčios ir mokslo santykis viduramžiais“ kritikavo kai kuriuos mūsų ateistinėje literatūroje įsigalėjusius paviršutiniškus, ikimarksistinio pobūdžio teiginius apie bažnyčios ir mokslo santykį viduramžiais ir pateikė marksistinę-materialistinę bažnyčios veiklos interpretaciją. Jo manymu, bažnyčios antimokslinė pozicija viduramžiais išplaukė visų pirma iš bažnyčios socialinės funkcijos, o ne iš religijos kaip tokios. Šį teiginį pranešėjas pagrindė faktais: biblinės pažiūros, kuriomis rėmėsi bažnyčia, kovodama su naujomis mokslo idėjomis, tuo metu buvo ginamos kaip teisingos ne vien religijos, bet ir senojo mokslo atstovų; vėliau tas mokslo idėjas religija priėmė, drauge išlikdama gyvuoti. Tikroji kovos prieš mokslo žinias priežastis buvo tuo metu vyravusi feodalinė ekonominė sistema, kurios gyvavimui mokslas nebuvo reikalingas. Mokslas spartino gamybinių jėgų augimą, o tai savo ruožtu vedė į feodalų viešpatavimo paneigimą ir naujos klasės — buržuazijos — iškilimą. Viešpataujanti feodalų klasė, kovodama prieš naujai gimstančią klasę, tuo pačiu kovojo ir prieš jos galios priemonę — naujus mokslo atradimus ir šioje kovoje panaudojo bažnyčią kaip vieną įtakingiausių ir stipriausių to meto ideologinių ir politinių institutų. Doc. J. Barzdaitis įtikinamai parodė, kaip iš tos ideologinės funkcijos, kurią bažnyčiai uždėjo feodalinė santvarka, dėsningai išplaukė jos kova prieš naująją mokslą, prieš kitaip mąstančius, dogmatizmas, „neklystančių“ autoritetų garbinimas, netolerancija, obskurantizmas ir panašūs viduramžiško tipo reiškiniai.

Aspirantas **K. Stoškus** (VVU) kėlė naują įdomią problemą: ar galimas yra intersemiotinis meno kūrinio vertimas? Intersemiotinio vertimo teorija dar tik pradeda formuotis, ir pirmieji žingsniai, kaip paprastai būna moksle, susiję su bendro, metodologinio pobūdžio problemų sprendimu, tuo labiau, kad meno kūrinio intersemiotinio vertimo problema siejasi su daugeliu sudėtingų gnoseologijos, kultūros teorijos ir meno teorijos klausimų. Polemizuodamas su kai kurių buržuazinių filosofų nuomone, kad skirtingos ženklų sistemos ir kultūros yra uždaros, viena su kita nesugretinamos ir viena į kitą neišverčiamos sferos (E. Kasireris, amerikiečių kultūrinė antropologija), K. Stoškus teigė, kad nėra absoliučiai neišverčiamų sistemų, kokios bebūtų jos skirtingos, kaip nėra ir pilnai, iki galo išverčiamų. Taikydamas bendruosius intersemiotinio vertimo teorijos principus meno sričiai, pranešėjas priėjo išvadą, kad loginės, vaizdinės ir emocinės meno kūrinio struktūros perteikimas, ver-

čiant iš vienos ženklų sistemos į kitą (pvz., literatūrinį kūrinį — į muzikinį), vyksta per tarpines grandis, dėl to atsiranda dideli informacijos nuostoliai ir priedai, t. y. faktiškai sukuriama nauja meninė vertybė.

Pažymėtini ir kiti pranešimai: doc. **R. Plečkaičio** (VVU) „Logikos kursas Vilniaus reformatų mokykloje XVII a. pradžioje“, **M. Padolskienės** (KPI) „Istoriškumo ir logiškumo santykis gamtos moksluose“, fil. m. kand. **M. Šubo** (KPI) „Neotomizmas apie techninę pažangą“, **P. Pečiūros** (VVU) „Dėl religinio kulto vaidmens“, **Ž. Jackūno** (VVPI) „Kai kurie Hegelio estetikos vertinimo tarybinėje estetinėje literatūroje aspektai“, **R. Dabkaus** (LŽŪA) „Socialistinės valstybės ekonominės politikos metodologiniai pagrindai“.

Diskusijoje kalbėjo doc. E. Meškauskas, fil. m. kand. F. Škliarskaitė, A. Tytmonas (KMI), K. Stoškus ir kt.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos TSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos atstovai: Visuomenės mokslų skyriaus viršininkas **J. Lazauskas** ir **V. Andrejauskas**.

Nežiūrint kai kurių trūkumų (šiek tiek atsitiktinė ir išblaškyta pranešimų tematika, nepakankamas kai kurių pranešimų medžiagos apdorojimas ir kt.), mokslinė konferencija parodė, kad daugelis mūsų filosofų, remdamiesi K. Markso teorija kaip metodologija, kūrybiškai sprendžia svarbias šiuolaikinės epochos problemas, vengia tuščių deklaracijų, siekia gilios ir griežtos mokslinės analizės, tuo įrodydami ir savo tikrąją pagarbą K. Marksui, ir jo metodologinių principų gyvybingumą bei reikšmę mūsų dienoms. Konferencija, skirta mokslininko, padariusio „didžiausią perversmą žmonijos visuomeninėje sąmonėje“ (Mokslinio komunizmo kūrėjas, V., 1968, p. 3), gimimo sukakčiai paminėti, suaktyvino mūsų filosofų darbą. Nemaža dalis joje iškeltų idėjų verta tolesnio plėtojimo; tai, reikia manyti, ir bus padaryta.

Savo baigiamajame žodyje mokslinis konferencijos vadovas doc. E. Meškauskas teigiamai įvertino šio respublikos mokslininkų marksistų forumo darbą, padėkojo visiems už aktyvų dalyvavimą ir palinkėjo kūrybinės sėkmės, tęsiant pradėtus tyrinėjimus, rengiantis brandžiais darbais sutikti artėjantį V. Lenino gimimo 100-ųjų metų jubiliejų.

Č. Kalenda